
**KINH NGHIỆM PHÁT TRIỂN BẢO HIỂM CỦA CÁC NƯỚC VÀ
NHỮNG BÀI HỌC ĐỐI VỚI VIỆT NAM**
ISSURANCE DEVELOPMENT EXPERIENCES FROM DEVELOPED
COUNTRIES AND SOME LESSONS FOR VIETNAM

CN. NGUYỄN NGỌC HÀ
Khoa Kinh tế Vận tải biển, Trường ĐHHH

Tóm tắt:

Việt Nam đã và đang trong quá trình hội nhập sâu vào nền kinh tế thế giới đánh dấu bằng sự kiện gia nhập thành công tổ chức thương mại thế giới WTO ngày 7 tháng 11 năm 2006. Các ngành, lĩnh vực kinh tế của Việt Nam đòi hỏi phải của những chuyển đổi cũng như bước phát triển mới trong tiến trình hội nhập kinh tế thế giới. Ngành Bảo hiểm Việt Nam là một trong những ngành phải có những bước tiến mới trong thời kỳ hội nhập WTO. Vì vậy, đòi hỏi ngành Bảo hiểm phải có những đổi mới hợp với xu thế kinh tế thế giới. Để phát triển nhanh, mạnh và bền vững thì việc học hỏi kinh nghiệm phát triển của các nước phát triển trong lĩnh vực bảo hiểm là điều cần thiết không thể thiếu.

Abstract:

Vietnam has been intergrating deeply into the world economy gradually, it is marked by the event of becoming a member of WTO on Nov.7th 2006. In the process of economic globalization, a lot of changes and new development stage are placed with all fields and industries of national economy.

In the joining process to WTO Vietnam insurance is one of the industries that needs a great innovation in development . Hence, Vietnam insurance industry is forced to change itself in conformity with the new development tendency of the world economy. In order to have fast, strong and stable development it is necessary and very important for Vietnam insurance industry to get experience to develop from developed countries.

1. Đặt vấn đề

Hội nhập kinh tế quốc tế là xu thế khách quan đang lôi kéo tất cả các quốc gia vào vòng vận động của nó. Tuy nhiên sân chơi quốc tế là một cuộc đọ sức không cân bằng và việc hội nhập mang lại cả những thời cơ vận hội và những thách thức to lớn mà các quốc gia đang phát triển và hội nhập muộn phải vượt qua. Việt Nam là một nước đang phát triển và hội nhập muộn, quy mô và năng lực cạnh tranh còn nhiều hạn chế.

Ngành Bảo hiểm Việt Nam có sự hình thành và phát triển chậm hơn so với các nước trong khu vực cũng như trên thế giới. Trong tiến trình vận động đi lên của cả nền kinh tế để bắt kịp sự phát triển của thế giới nên ngành bảo hiểm cũng phải tự đặt ra cho mình những lộ trình phát triển cụ thể.

Một trong những giải pháp thúc đẩy sự phát triển nhanh và bền vững của Ngành Bảo hiểm Việt Nam đó là việc học hỏi kinh nghiệm phát triển của những nước đi trước. Từ những bài học kinh nghiệm đó, chúng ta sẽ đúc rút ra những vấn đề trọng tâm để đẩy nhanh tiến trình hội nhập của ngành bảo hiểm Việt Nam.

Trong nước đã có những tác giả quan tâm đến vấn đề phát triển của ngành Bảo hiểm Việt Nam như: “Bảo hiểm Việt Nam - Thực trạng và giải pháp phát triển” của Trường Đại học Ngoại thương năm 2003,...

Tuy nhiên, trong bài viết này tác giả dựa trên kinh nghiệm của các quốc gia phát triển để đúc rút ra những bài học quý báu có thể áp dụng vào ngành bảo hiểm nước ta. Ngoài những bài học quý báu, bài báo còn chỉ ra những rào cản trong quá trình phát triển của ngành bảo hiểm.

2. Kinh nghiệm phát triển ngành bảo hiểm ở một số nước trên thế giới

2.1. Kinh nghiệm phát triển bảo hiểm ở các nước Châu Âu.

Các nước thuộc Liên minh Châu Âu (EU) có lịch sử rất lâu đời về phát triển bảo hiểm. Những đơn bảo hiểm đầu tiên được tìm thấy ở Châu Âu, và những nghiệp vụ bảo hiểm đầu tiên cũng được ra đời ở đây. Tính đến nay, qua nhiều bước phát triển thăng trầm, bảo hiểm đã khẳng định vai trò quan trọng trong nền kinh tế nhiều nước EU. Hàng năm, doanh thu từ phí bảo hiểm của các nước chiếm khoảng 8% GDP. Để có được sự phát triển mạnh mẽ và vững chắc đó, vai trò của hệ thống pháp luật cùng các hoạt động quản lý Nhà nước đóng một vai trò rất quan trọng.

Do các yếu tố lịch sử và truyền thống pháp lý khác nhau, ở Châu Âu tồn tại song song hệ thống pháp luật chung (Common Law) và hệ thống pháp luật Châu Âu lục địa (Continental Law). Tuy nhiên, dù theo hệ thống pháp luật nào, các nước Châu Âu đều chú trọng xây dựng Luật bảo hiểm từ rất sớm. Đến nay, với mục tiêu xây dựng một thị trường bảo hiểm chung, về cơ bản, các nước EU đã thống nhất các quy định pháp luật về quản lý, giám sát, cấp giấy phép cho các công ty bảo hiểm... thông qua việc ban hành các chỉ thị về bảo hiểm nhân thọ và phi nhân thọ mà tất cả các nước thành viên đều phải tuân thủ. Nhìn chung, hoạt động bảo hiểm ở hầu hết các nước EU đều chịu sự điều chỉnh của Luật về doanh nghiệp bảo hiểm (hay Luật về quản lý, giám sát bảo hiểm) và Luật về hợp đồng bảo hiểm. Một số loại bảo hiểm đặc thù như bảo hiểm hàng hải, bảo hiểm hàng không, bảo hiểm trách nhiệm dân sự chủ xe cơ giới, tái bảo hiểm... thường được điều chỉnh bằng các văn bản luật riêng [1],[2].

Các nước EU đều nhất trí rằng một thị trường cạnh tranh và ít có sự can thiệp của Nhà nước sẽ có lợi cho người tham gia bảo hiểm cũng như có lợi cho nền kinh tế. Tuy nhiên, nhận thức rõ tầm quan trọng của bảo hiểm đối với đời sống kinh tế - xã hội và sự phát triển của mỗi quốc gia, ngay từ khi mới ra đời, hoạt động kinh doanh bảo hiểm ở các nước EU đã chịu sự quản lý chặt chẽ của Nhà nước. Ở nhiều nước, cơ quan quản lý Nhà nước về hoạt động kinh doanh bảo hiểm trực thuộc các Bộ Tài chính, Kinh tế, Thương mại... như Bồ Đào Nha, Tây Ban Nha, Ý... Tại hầu hết các nước EU, ngân sách dành cho cơ quan quản lý bảo hiểm được hình thành từ các khoản đóng góp của các doanh nghiệp bảo hiểm, rất ít nước phải dùng đến tài trợ của ngân sách Nhà nước [2].

Hoạt động đầu tư của các doanh nghiệp bảo hiểm được EU kiểm soát khá chặt chẽ. Pháp luật các nước đều có sự phân định các loại tài sản mà một doanh nghiệp bảo hiểm có thể dùng để đầu tư, bao gồm: các quỹ dự phòng nghiệp vụ để chi trả các khiếu nại cho người được bảo hiểm và các tài sản dùng để thanh toán cho các chủ nợ khác. Do có các tính chất khác nhau, mỗi loại tài sản phải tuân theo các quy định riêng về đầu tư. Theo định kỳ, doanh nghiệp bảo hiểm phải báo cáo cho cơ quan quản lý bảo hiểm về cơ cấu tài sản và biến động trong danh mục đầu tư của mình [5].

Tất cả các nước EU đều duy trì ít nhất một loại bảo hiểm bắt buộc. Đó là bảo hiểm trách nhiệm dân sự chủ xe cơ giới đối với người thứ ba. Ngoài ra, ở một số nước, bảo hiểm trách nhiệm của người sử dụng lao động đối với người làm công, bảo hiểm trách nhiệm nghề nghiệp cũng là bắt buộc. Thông thường, phí bảo hiểm bắt buộc chịu sự kiểm soát của cơ quan quản lý bảo hiểm [3].

2.2. Kinh nghiệm phát triển bảo hiểm ở Trung Quốc.

Trong những năm qua, ngành bảo hiểm Trung Quốc đã có những bước phát triển rất nhanh chóng và mạnh mẽ. Theo Ủy ban giám sát quản lý bảo hiểm Trung Quốc, trong thời gian qua, các công ty bảo hiểm trong nước của Trung Quốc đã tăng trưởng với tốc độ rất tốt. Theo dự đoán của nhiều chuyên gia, trong 5 năm tới, nhịp độ tăng trưởng của ngành bảo hiểm Trung Quốc có thể đạt tới 20 - 30%, và xu thế này có thể kéo dài trong 15 - 20 năm. Đến năm 2010, tổng doanh thu phí bảo hiểm thương nghiệp của Trung Quốc sẽ đạt hơn 5000 tỷ NDT, chiếm hơn 12% GDP, trong đó, doanh thu phí bảo hiểm nhân thọ sẽ đạt hơn 3000 tỷ NDT, chiếm khoảng 6,8% GDP, sẽ vượt qua Anh, Đức, Pháp, về tổng doanh thu phí sẽ đứng thứ 5 thế giới [4].

Sự ra đời của Công ty bảo hiểm Tân Cương vào giữa những năm 80 của thế kỷ XX và hàng loạt các công ty bảo hiểm mới cùng với sự tham gia của các tập đoàn bảo hiểm nước ngoài đã xoá bỏ tình trạng độc quyền của Công ty bảo hiểm nhân dân Trung Quốc (PICC), tạo môi trường cạnh tranh mới. Hệ thống thị trường bảo hiểm được xây dựng, trong đó không chỉ có sự tham gia của người bảo hiểm, người được bảo hiểm mà còn có các cơ quan môi giới bảo hiểm. Hiệp hội bảo hiểm Trung Quốc được thành lập với ính chất là một bộ máy tổ chức toàn quốc có tính tự nguyện. Hội những người tiêu dùng cũng được hình thành nhằm nâng cao hiểu biết, bảo vệ quyền lợi cho người được bảo hiểm. Hệ thống pháp lý giám sát, quản lý bảo hiểm chuyên nghiệp

được xây dựng với Luật bảo hiểm và Ủy ban giám sát, quản lý bảo hiểm có chi nhánh ở các địa phương trong nước. Sau khi đã kiện toàn về pháp lý giám sát, quản lý bảo hiểm Trung Quốc mới tiến hành thị trường hoá tỷ lệ phí bảo hiểm để tránh gây rối loạn thị trường.

Trước thách thức cạnh tranh của hàng chục công ty bảo hiểm nước ngoài thâm nhập vào thị trường, Trung Quốc cũng đã tham khảo, học tập các kinh nghiệm thành công và các biện pháp quản lý tiên tiến của các công ty bảo hiểm nước ngoài để đổi mới các công ty bảo hiểm trong nước. Trung Quốc đã tiến hành cải cách mô hình tổ chức ở các công ty bảo hiểm và thực hiện những biện pháp quản lý mới. Cách thức tổ chức theo kiểu cũ với hình thức quản lý, phân cấp theo hệ thống dọc đã được thay thế bằng mô hình tổ chức mới có tính co giãn linh hoạt. Mô hình này có rất ít cấp quản lý, giảm bớt rất nhiều các cấp trung gian trong bộ phận chức năng của doanh nghiệp. Nhiều ban, nhóm được hình thành với những cán bộ chuyên trách để tăng hiệu quả làm việc, đồng thời các công ty cũng tiến hành đào tạo hoặc tuyển dụng từ nước ngoài những nhân tài có phẩm chất tốt [2].

Qua nghiên cứu kinh nghiệm phát triển ngành bảo hiểm của các nước phát triển ta rút ra những bài học thành công cơ bản sau:

- Chú trọng xây dựng Luật Bảo hiểm, thống nhất các quy định pháp luật về quản lý và giám sát, cấp giấy phép,... Một số loại hình bảo hiểm đặc thù được điều chỉnh bằng những văn bản luật riêng;

- Xây dựng thị trường Bảo hiểm cạnh tranh ít có sự can thiệp của Nhà nước nhưng chịu sự quản lý chặt chẽ của Nhà nước;

- Ngân sách quản lý Bảo hiểm hình thành từ việc đóng góp của các doanh nghiệp Bảo hiểm, ít phải sử dụng ngân sách Nhà nước;

- Sự quản lý chặt chẽ các hoạt động đầu tư của các doanh nghiệp Bảo hiểm;

- Xây dựng mô hình quản lý linh hoạt, ít cấp quản lý, hoạt động của doanh nghiệp chịu sự quản lý của các cán bộ quản lý chuyên trách;

- Thu hút lao động có chất lượng làm việc tại các doanh nghiệp bảo hiểm.

3. Những bài học rút ra khi áp dụng tại Việt Nam

Việc học hỏi kinh nghiệm phát triển ở những nước có nền bảo hiểm phát triển như các nước EU cũng như từ Trung Quốc - nước có nhiều mặt tương đồng với Việt Nam là rất cần thiết. Để ngành bảo hiểm Việt Nam có được những bước tiến vững chắc, quá trình nghiên cứu sẽ đòi hỏi nhiều thời gian và công sức, cũng như việc áp dụng sẽ phải rất linh hoạt.

Từ những bài học thành công trên chúng ta cần chú trọng đến những vấn đề sau:

- Kinh nghiệm quản lý điều hành kinh doanh và kỹ thuật khai thác sản phẩm bảo hiểm, đặc biệt là về kinh nghiệm quản lý vốn, kinh nghiệm về quản lý rủi ro và kỹ thuật quản lý rủi ro;

- Cung cấp những loại hình bảo hiểm mới ra thị trường: chưa từng có, hoặc kết hợp những cái đã có thành một cái mới, hoặc sửa đổi cái đang có thành cái mới;

- Tiếp cận và hình thành nhóm khách hàng mới: những nhóm khách hàng mà trước đây chưa tham gia, hoặc có tham gia nhưng nay tham gia thêm sản phẩm khác;

- Gia tăng dịch vụ khách hàng, tạo ra sự khác biệt mới lạ trong việc cung cấp dịch vụ để thu hút khách hàng như: công nghệ thông tin hóa quy trình giao dịch, gia tăng giá trị cảm nhận của khách hàng khi khách hàng giao dịch trực tiếp với doanh nghiệp, những lợi ích gián tiếp từ việc tham gia bảo hiểm ... trong đó quan trọng nhất là ứng dụng thương mại điện tử, Người có nhu cầu về bảo hiểm có thể lựa chọn sản phẩm bảo hiểm của các doanh nghiệp trên mạng.

- Hiệp hội cần nhạy bén, nhanh nhạy hơn và đề ra những quy tắc cho hoạt động bảo hiểm. Đối với khối doanh nghiệp bảo hiểm, vấn đề đặt ra là phải làm sao nâng cao năng lực tài chính và cạnh tranh. Trên thị trường bảo hiểm đã có một số doanh nghiệp vốn lớn, song cũng có những doanh nghiệp nhỏ, tiềm lực tài chính thấp. Yêu cầu đặt ra lúc này là phải có kế hoạch tăng năng lực tài chính dưới mọi hình thức, kể cả liên doanh, liên kết. Có khá nhiều điều cần phải tăng cường hơn nữa trong thời gian tới như: kiểm tra, kiểm soát nội bộ, kiểm soát rủi ro, giám sát tính độc lập của hội đồng quản trị, cổ đông thiểu số, công bố thông tin, công khai, minh bạch tài chính kế toán.

- Cơ quan quản lý nhà nước về bảo hiểm là Bộ Tài chính, Vụ Bảo hiểm, cần phải tiếp tục hoàn thiện các văn bản quy phạm pháp luật. Chính sách về bảo hiểm phải rõ ràng, minh bạch, đảm bảo bình đẳng giữa các thành phần kinh tế. Ngoài ra, giữa cơ quan quản lý nhà nước và doanh nghiệp phải thiết lập được mối quan hệ chặt chẽ để cùng nhau nắm bắt thông tin. Đồng thời, tăng cường công tác giám sát, cưỡng chế của cơ quan quản lý đối với hoạt động bảo hiểm. Cần phối hợp với Hiệp hội Bảo hiểm thực thi những quy tắc đạo đức nghề nghiệp, đào tạo nguồn nhân lực.

Nền kinh tế Việt Nam mới bắt đầu phát triển từ sau khi Đảng và Nhà nước đề ra chính sách đổi mới cách đây chưa đầy 20 năm. Đi lên từ một nước nông nghiệp lạc hậu, nhiều lĩnh vực kinh tế vẫn còn rất mới mẻ với nước ta, do vậy, việc học hỏi kiến thức, kinh nghiệm từ các nước đi trước là hết sức quan trọng. Bảo hiểm là một ngành kinh tế mới mẻ, đang trong quá trình định hình, lại đóng vai trò quan trọng đối với nền kinh tế quốc dân, do vậy, chúng ta cũng cần thận trọng nghiên cứu quá trình phát triển của ngành bảo hiểm ở các nước có nền bảo hiểm phát triển để từ đó có những áp dụng thích hợp vào điều kiện cụ thể ở Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- [1]. Đỗ Hữu Vinh, *Bảo hiểm và Giám định hàng hoá xuất nhập khẩu vận chuyển bằng đường biển*, NXB Giao thông vận tải, 2008.
- [2]. Đại học Ngoại thương, *Bảo hiểm Việt Nam - Thực trạng và giải pháp phát triển*, 2003
- [3]. www.baohiem.pro.vn
- [4]. www.vietnamchina.gov.vn
- [5]. www.webbaohiem.net

Người phản biện: TS. Vũ Trụ Phi
